

El poema de [Roberto Mussapi](#) que podeu escoltar, llegir i contemplar més avall s'inspira en les obres pictòriques de la tomba del *tuffatore* (capbussador, en italià) de [Paestum](#) (Pesto/Posidònia), un exemple excepcional de [pintures fúnebres](#) dels primers colons grecs assentats a la península Itàlica. Bàsicament, les pintures mostren una al·legoria del pas de la vida a la mort. Ara bé, els entesos expliquen que [l'escena](#) concreta del capbussador, dubtosament datada del segle V a.C., representa una de les cerimònies místiques (*musterion*, misteri en grec) de l'[hel·lenisme](#), possiblement lligades als dogmes [eleusins](#). El nostre personatge, el capbussador, l'aspirant a una mena d'*epoptai* —el qui veu les coses tal com són—, passa per un ritual d'iniciació a través del qual arriba a l'instant de la revelació final, mística, suprema, l'*epopteia*, que era, per als filòsofs de l'antiga Grècia, la perfecta contemplació de las coses enteses intuïtivament com a veritats i idees absolutes. Segons com, una mena de purificació, també, ja que el mar, regne de Posidó, era sovint usat pels rituals místics com a purga espiritual. Ens sorprèn la capacitat de l'artista d'aquella època per a evocar la figura del capbussador en suspensió, una autèntica instantània entre la vida i la mort. El *tuffatore*, després de conèixer la vida des de la vida, fa el salt per a conèixer la vida des de la mort, i es capbussa en la mar (fixeu-vos en les ones perfilades), que ací, molt probablement, simbolitza l'entrada a l'Hades (déu germà de Posidó) i, per tant, travessar la frontera que li revelarà tot allò desconegut, una vida ultraterrenal. Una altra visió, més clàssica i literal, afirma que es tracta d'un senzill cerimonial de purificació que manifesta la reencarnació d'un esportista difunt, tot i que la majoria dels investigadors rebutgen aquesta interpretació i són partidaris de l'explicació primera, que el capbussament és la metàfora d'un viatge més o menys místic i ritual, més o menys funerari i purificador, a les profunditats de l'ésser. També és, com no, l'explicació que més plau als poetes. El capbussador, cal recordar-ho, també inspirà [versos](#) del gran poeta Eugenio Montale, dels quals tenim una versió en castellà a càrrec de José Ángel Valente. A continuació, el videopoema.

[Roberto Mussapi](#) | [+ videos](#) | [+ gran](#)

Io sono l'anima di tuo padre, il tuffatore:
ti ho seguito ogni giorno, ti sono accanto,
conosco come allora le tue zone d'ombra,
il linguaggio dei moti tracciato dalla tua faccia,
niente è cambiato da allora, in questo senso.
Questa è la prima cosa che ho scoperto,
la prima che volevo dirti: non cambia la percezione
dei tuoi attimi, come non cambiava
di notte, nel sonno, o per la distanza.
So che questo mio soffio (dal fondo dell'acqua, tra le attinie)
sarà per te come le mie parole un tempo:
che ti infondevano memoria e coraggio,

più del vino o di una donna che ti guarda.
La mia prima scoperta, la prima verità è che nulla
si spezza nel segreto dell'anima.
Il resto è confuso, è presto
per cercare di riferirti,
coralli, attinie, vite che si disegnano da un moto
d'acqua e si dileguano all'istante.
Non tutto è luce, trasparenza, silenzio,
cunicoli di buio, respiri compressi, poi voci
che inalano in me come se io parlassi.
Scivolo verso un fondo sempre più distante
e sento che una luce sommersa mi chiama da oriente:
non so dove finisca, per ora,
non so che cosa sia ma so che amore
la muove e ne determina il respiro.
Di questo viaggio parlerò più avanti,
quando esperito sarà conoscenza,
posso parlarti di quanto ho lasciato,
sopra la superficie azzurra delle acque,
tra le sabbie bianchissime, le palme,
l'ombra degli ulivi, il vino
che veniva versato dalle anfore:
ama la terra rosa nel tramonto,
immergiti nel mare per gioco, come un tritone.
gusta la frutta, il pane, bevi e mangia,
ascolta le risa delle ragazze,
cerca la loro bocca, ridi e dispèrati,
ringrazia ogni giorno il tuo paese lucente.
Io non sono tuo padre ma la sua anima,
non so quello che vivo ma ricordo,
la riva, la piscina, i colori che formano
lo strano disegno della vita mortale.
Vivi in quella ceramica smagliante e attendi
quanto saprò dirti più avanti, alla fine del viaggio.
Ma ora che dormi come quando in una culla
sembravi cercare i segreti del mondo,
ora che hai spalle più larghe e più radi i capelli,

ascolta le parole della mia anima:
non so molto di lei - di me stessa -
(è presto, figlio, non conosco abbastanza,
ho appena iniziato, sto nuotando),
non pensare al mio corpo (è tardi,
perle, quelli che furono i miei occhi,
e le mie labbra contratte in corallo),
ma ho conoscenza del loro matrimonio,
di quando vivevano all'unisono nel mondo
e io, anima di tuo padre, il tuffatore
ti consegno solo questa esperita certezza
(dal fondo dell'abisso, nel brivido del tuffo):
che anche l'uomo può amare eternamente.

Versió en català:

Jo sóc l'ànima de ton pare, el capbussador:
t'he acompanyat cada nit, estic al teu costat,
conec com aleshores les teues zones d'ombra,
el llenguatge dels moviments traçat pel teu rostre,
res no ha canviat des d'aleshores, en aquest sentit.
Açò és el primer que he descobert,
el primer que volia dir-te; no canvia la percepció
dels teus instants, com no canviava
de nit, en el somni, o per la distància.
Sé que aquest alé meu (des del fons de l'aigua, entre les actínies)
serà per tu com ho foren les meves paraules fa temps:
que infonien records i coratge,
més que el vi o una dona que t'esguarda.
El meu primer descobriment, la meua primera veritat és que res
no es trenca en el secret de l'ànima.
La resta és confús, encara és d'hora
per cercar-ne una explicació,
coralls, actínies, vides que es dibuixen amb un moviment
d'aigua i desapareixen a l'instant.
No tot és llum, transparència, silenci,
fosques galeries, respiracions contingudes, després veus
que en mi alenen com si jo parlara.

M'aboque a una fondària cada vegada més gran
i sent que una llum submergida em crida des d'orient:
no sé on s'acaba, per ara,
no sé qué és, però sè que amor
la mou i determina la seua respiració.
D'aquest viatge en parlaré més endavant,
quan l'experiència siga ja coneixença,
puc parlar-te del que vaig deixar
sobre la superfície blava de les aigües,
entre les arenes blanquíssimes, les palmeres,
l'ombra de les oliveres, el vi
vessat de les àmfores:
estima la terra roja a l'ocàs,
submergeix-te en la mar per jugar, com un tritó,
assaboreix la fruita, el pa, beu i menja,
escolta el riure de les noies,
busca llurs boques, riu i desespera't,
agraeix cada dia el teu país lluminós.
Jo no sóc ton pare sinó la seua ànima,
no sé el que visc però recorde,
la costa, las piscina, els colors que formen
l'estrany dibuix de la vida mortal.
Viu en aqueixa ceràmica enlluernadora i espera
el que sabré dir-te més endavant, a la fi del viatge.
Però ara que dorms com quan, al bressol,
semblava que hi cercares els secrets del món,
ara que tens les espatlles més amples i més clars els cabells,
escolta les paraules de la meua ànima:
no sé molt d'ella —de mi mateixa—
(és d'hora, fill, no en conec prou,
gairebé no he començat, estic nadant),
no penses en el meu cos (és tard,
perles, aquelles que foren els meus ulls,
i els meus ulls reduïts a coralls),
però conec llur maridatge,
quan vivien a l'uníson en el món
i ara jo, ànima de ton pare, el capbussador,

t'entregue només aquesta provada certesa
(des del fons de l'abisme, en el calfred del capbussament):
que també l'home pot estimar eternament.